

कारे चिह्ने, रोगभेदे च अमरः “कृष्णानि तिलमात्राणि नीरुजानि समानि च । वातपित्तकफोद्रेकात् तान् विद्यात् तिलकालकान्” सुश्रु० ।

तिलकाश्रय पु० इत० । ललाटे शब्दार्थक० ।

तिलकिट्ट न० इत० । तिलपिण्याके “तिलकिट्टं तु रूचं स्यात् ग्लपनं दृष्टिदोषकत् । विष्टम्भकारणं तद्वि भि-
षग्भिः परिकीर्तितम्” भावप्र० ।

तिलकिन् वि० तिलक+अश्रयार्थे इति । तिलकधारिणि-
“शिखी तिलकी कर्म्म कृत्यात्” कृतिनिबन्धे कल्पप्रश्रुतिः ।

तिलचित्रपत्रक पु० तिलस्येव चित्रं पत्रमस्य कप् । तैल-
कन्दे दृष्टभेदे राजनि० ।

तिलचूर्णं न० इत० । चूर्णीकृततिले (तिलकुटा) शब्दा-
भेदे । २तिलकल्के च राजनि० ।

तिलतण्डुलक पु० तिलस्य तण्डुल इव कायति कै-क ।
श्यालिङ्गने शब्दमा-आलिङ्गनस्य तिलतण्डुलवत् संश्ले-
षयुक्तत्वात् तथात्वम् । इत० । २तिलस्य तण्डुले नि-
स्तुपतिले पु० (माजातिल) ।

तिलतेजा स्त्री तिल इव तेजयति चुरा० तिल-अच् ।
लताभेदे “कफजे तिलतेजाङ्गा दन्तीखर्जिकचिचकाः” सुश्रु०
तिलन्तुद वि० तिलं तदति तद-खश् सुम् । तैलिके तिल-
पीडके । [दशभेदे वृत्तशब्दे दृश्यम् ।

तिलदादशी स्त्री तिलभोजनादिनियमयुक्ता दादशी । दा-
तिलधेनु स्त्री० तिलनिर्मिता धेनुः शा० त० । विधानेन
दानार्थं तिलकृतायां धेनौ । तद्विधानं यथा ।

“विधानं तिलधेनोस्त्वं ब्रूहि शीघ्रं द्विजोत्तम ।। सुनिः
प्राङ् विधानं यत् तच्छृणुष्व नराधिप ! । षोडशादक-
कैर्धेनुचतुर्भिर्वत्सकौ भवेत् । इक्षुदण्डमयाः पादादन्ताः
पुष्पमया शुभाः । नासा गन्धमयी तथा जिह्वा गुडमयी
तथा । स्थितां कृष्णाजिने धेनुं वसोभियमितं शुभम् ।
सूत्रेण वासितां कृत्वा पञ्चरत्नसमन्विताम् । सर्वैर्प्रथि
समायुक्तां मन्त्रपूतान्तु दापयेत् ! अन्नं मे जायतां
सद्यः पानं सप्त रसास्तथा । कामं सम्पापयास्माकं तिल-
धेनुमुपाज्जिताम् । गृह्णामि त्वां देवि ! भक्त्या कुटु-
म्बार्थे यिषेयतः । कुटुम्बकामं कुरुतां तिलोधेनो ! नमो-
ऽस्तु ते । एवंविधां नरोदत्ता तिलधेनुं नृपोत्तम ! ।
सर्वकामसमाप्तिं च कुरुते नात् संशयः” प० पु० सू० ख० ।

तिलपर्णं पु० तिलस्येव पर्णमस्य । शीवेष्टे दृष्टे राजनि० ।
२चन्दने न० राजनि० । इत० । तिलदृष्टस्य शेषे न० ।

तिलपर्णी स्त्री तिलस्येव पर्णान्यस्याः ङीप् । रक्तचन्दने ।
अमरः २नदीभेदे स्त्री शब्दार्थचि० । तिलपर्णीनदी
आकरत्येनास्त्वस्या अच् गौरा० ङीप् । २दिल्लके
गन्धद्रव्यभेदे स्त्री हेमच० । स्वार्थे क । तिलपर्णिका
रक्तचन्दने हेमच० ।

तिलपिञ्ज पु० पु० निष्कलस्तिलः तिल+पिञ्ज । निष्कलतिले
“वस्त्रोर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाख्या तिलस्य तिल-
पिञ्जरा” अथ० २।८।३ ।

तिलपुष्पक पु० तिलस्येव पुष्पमस्य कप् । विभीतकदृष्टे पार-
स्कारनै० । त० । इत० । २तिलस्य पुष्पे च तत्सादृश्यात्
शनासिकायाम् तन्त्रमा० ।

“पद्मं ब्रह्मा तथा विश्वं खड्गं शिखरं तथा । चामरं
रविर्विष्वक् तिलपुष्पं सरोरुहम् । विश्वं वीक्ष्य जप्त्वा
च शतगः युद्धमावतः । पद्मं मुखं विश्वमधरं खड्गं नख्युः
शिखरं मस्तकं चामरं केशं रविर्विश्वं सिन्दूरं तिलपुष्पं
नासिकां सरोरुहम् नाभिं विशूलं त्रिवलीम्” ।
तन्त्रसारः ।

तिलपेज पु० निष्कलस्तिलः तिल+पेज । निष्कले तिले अम० ।
तिलभार पु० देशभेदे “तिलभाराः समीराश्च मधुमत्ताः
सुकन्दकाः । भा० भी० ६३ अ० ।

तिलमय वि० तिलस्य विकारः तिल+असंज्ञायां मयट् । तिल-
विकारे संज्ञायां तु अण् । तैलमित्येव ।

तिलमयूर पुंस्त्री० तिलपुष्पचिह्नितः मयूरः शा० त० ।
(तिलेमयूर) मयूरभेदे तिका० स्त्रियां जातित्वात् ङीप् ।

तिलरस पु० इत० । तिलतैले ।

तिलशस्त्रं अव्य० तिलं तिलं तत्परिमितं करोतीति मानार्थ-
त्वात् वीप्सायां कारकार्थे शस्त्रं । तिलं तिलं कृत्वेत्येव-
माद्यर्थे । “तिलशस्त्रं चक्रं साश्वध्वजपताकिनम्”
हरिवं० १८६ अ० ।

तिलशैल पु० दानार्थं कल्पिते दशसु अचलेषु अचलभेदे ।
तिलाचलादथोऽप्यत । तिलाचलस्य द्विविधः तिलमय-
प्रधानमेरुः, धान्यशैलस्य पश्चात् कल्पितः तिलमयविक्रम-
गिरिश्च । तत्र मेरुरूपतिलशैलदानविधिर्यथा

“प्रथमो धान्यशैलः स्याद् द्वितीयो लवणाचलः । गुड-
चलस्तृतीयस्तु चतुर्थो हेमपर्वतः । पञ्चमस्तिलशैलः स्यात्
षष्ठः कार्पासपर्वतः । सप्तमो हतशैलश्च रत्नशैलस्तथा-
ष्टमः । राजतो नवमस्तद्दृश्यतः शर्कराचलः । दश-
विधानमेतेषां यथावदनुपूर्वशः । अयने विप्रवे प्रगये